

Pavel Haas Quartet & Boris Giltburg

Kamermuziek van Dvořák en Brahms

Uitvoerenden

Boris Giltburg	piano	Šimon Truszka	altviool
Veronika Jarůšková	viool	Peter Jarůšek	cello
Marek Zwiebel	viool		

Programma

Antonín Dvořák (1841-1904)

Cypresen (selectie) (1865/88)

PAUZE

Johannes Brahms (1833-1897)

Pianokwartet nr. 1 in g opus 25 (1857/61)

Allegro

Intermezzo: Allegro ma non troppo

Andante con moto

Rondo alla Zingarese

Antonín Dvořák (1841-1904)

Pianokwintet in A opus 81 (1887)

Allegro, ma non tanto

Dumka: Andante con moto

Scherzo (Furiant): Molto vivace

Finale: Allegro

Programmatoelichting

'Stel je gewoon een jongeman voor die verliefd is, daar gaan ze allemaal over!' zou **Dvořák** er later over zeggen. In 1865 werd hij, 24 jaar, verliefd op ene Josefina Čermáková, actrice. Helaas, ze beantwoordde die liefde niet, dus ging Dvořák aan het componeren om aan zijn gevoelens lucht te geven. *Cypresen*, noemde hij de 18 liederen, naar de gedichten van Gustav Pfléger-Moravský die hij had getoonzet. Pas 23 jaar later gaf hij ze uit onder de titel *Liefdesliederen*. En dat niet alleen; hij maakte van 12 ervan ook een versie voor strijkkwartet. Die kwam op de markt als *Echo's van liederen* – toepasselijk – en stonden ook wel bekend als *Avondliederen* – even toepasselijk, want Dvořák, onvervalst romanticus, had de oorspronkelijke liederen diep in de nacht geschreven. Dit werk, in wezen een van zijn vroegste, bleef hem altijd dierbaar. De kwartetversie is nu weer bekend als *Cypresen*.

Rust. Harmonie. Weinig afleiding. Het gevoelsleven maar een beetje aan de kant. In 1857 hield de (ook) 24-jarige **Brahms** het voor gezien in het met herinneringen bezwaarde Düsseldorf.

Hevige liefdesgevoelens daar voor Clara Schumann, diepe deernis met haar geesteszieke echtgenoot Robert. Weg! Hij zoekt met gevoel voor contrast zijn heil in een van de meest slaperige oorden van Europa: het ini-mini hof van Lippe-Detmold in het Teutoburger Wald. Een ouderwetse entourage, het is met al zijn etiquette, protocollen en regeltjes of je een 18e-eeuws hof binnenstapt. Nogal saai, maar Brahms hoeft er alleen de prinses pianoles te geven, een koor te leiden en nog wat kleinere klusjes te doen en heeft de rest van de tijd voor zichzelf. Hij wandelt veel in de natuur en componeert – *het Eerste pianokwartet* bijvoorbeeld.

Dit is muziek die op springen staat; Düsseldorf breekt los, het lijkt wel een symfonie. Brahms streed in die jaren een harde strijd om een symfonie te componeren. Je hoort dat vooral in het expansieve eerste deel. Orkestrale kleuren, expressie die het kamermuzikale haast te boven gaat. En boordevol emotie; Düsseldorf is nog niet gesleten in de ziel van de componist. Delicaat, met schaduwen en halfschaduwen het intermezzo, een climax in het Andante als klonken er trompetten en pauken, en dan het Rondo alla zingarese: Brahms was gek op dit soort 'Hongaarse' muziek en het klinkt, zo zei een biograaf, hier 'dierlijk vitaal'.

Het moet best een leuk karweitje zijn geweest, opruimen op de zolder van de **Dvořáks**. Een opruimbeurt in januari 1887 leverde drie symfonieën, de *Symfonische variaties* voor orkest, twee strijkkwartetten, een strijkkwintet en een pianokwintet op, Opus 5, 'n ouwetje dus. Na enig correctiewerk kon alles zó naar uitgever Simrock, alleen dat pianokwintet kostte Dvořák eindelijk veel werk. Met als resultaat... Gáát nogal. Echter, tijdens de ontmoedigende arbeid bleek zich een enorme hoeveelheid nieuwe energie in hem te hebben opgehoopt. In de zes weken erna stond opeens een totaal *nieuw pianokwintet* op papier. Stralend, bruisend; puur geluk. Dvořáks beste werk? Gods wegen zijn duister maar soms ook aangenaam; intussen blijkt weer hoe het raadzaam kan zijn, oude koffers nog eens te openen.

Dvořáks biograaf Otakar Šourek noemde dit kwintet 'een oprecht muzikaal zelfportret': 'Het bevat de hele Dvořák: een schijnbaar in zichzelf gekeerde mens, zijn geest afgewend van al het alledaagse [...] nu eens in duistere gedachten verzonken, dan weer stralend vrolijk [...]. Een buitengewoon rijke geest, wiens stemmingen zo talrijk en veranderlijk zijn als de lentehemel'. Dit *Pianokwintet* voegde niet alleen iets toe aan zijn eigen oeuvre, maar ook aan de Tsjechische muziek in het algemeen.

In het tweede en derde deel laat Dvořák zijn licht schijnen over de dumka en de furiant. 'Dumka' is een verkleinvorm van 'duma', een Slavische, of eigenlijk Oekraïense ballade, meestal wat peinzend en melancholisch van karakter. In de kunstmuziek, en speciaal bij Dvořák, wisselen in de dumka zwaarmoedigheid en uitbundigheid elkaar abrupt af.

De furiant is van oorsprong een levendige Boheemse volksdans, het ene moment in 2/4, het andere in 3/4 maat. – *Stephen Westra*

Het **Pavel Haas Quartet** heeft als thuisbasis Praag en vernoemt zich naar de Tsjechisch-joodse componist Pavel Haas die in 1944 in kamp Auschwitz omkwam. Het sleepte inmiddels vijf Gramophone Awards in de wacht. Hun opname van Dvořáks strijkkwartetten nr. 12 'American' en nr. 13 ontving de felbegeerde Gramophone Recording of the Year in 2011. Bij zijn 20e verjaardag in 2022 werd het in BBC Music Magazine geroemd als een van de tien beste strijkkwartetten aller tijden. Sinds september 2022 is het Pavel Haas artist in residence bij het Dvořák Prague Festival. Het neemt exclusief op voor Supraphon.

Boris Giltburg is een in Moskou geboren Israëlische pianist. Hij geeft solorecitals in zalen als het Amsterdams Concertgebouw, Carnegie Hall, de Elbphilharmonie Hamburg en het Wiener Konzerthaus. De laatste jaren legde hij zich vooral toe op een diepgaand onderzoek naar de pianomuziek van Mozart, Ravel en Rachmaninov. Dit resulteerde o.a. in een opname en film van al Beethovens 32 pianosonates. Boris voelt een sterke behoefte om het publiek ook buiten de concertzaal te bereiken. Zijn blog 'Classical music for all' is gericht op een niet-gespecialiseerd publiek. Tijdens de corona-epidemie van 2020-22 streamde hij vanuit huis live uitvoeringen en masterclasses, waarmee hij meer dan een miljoen views trok.

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Zo 27 apr	Ragazze Quartet & Thomas Beijer	Kamermuziek van Prokofjev en Sjostakovitsj
Di 29 apr	Théotime Langlois de Swarte & Justin Taylor	Francoeur, Purcell & Corelli
Do 22 mei	Liza Ferschtman, Ivan Karizna & Storioni Trio	Vurige liefde

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

